

Autoreferat

1. Dane personalne – **Magdalena Hanna Paciorek**
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe, z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej
1998- Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego – mgr historii
2007- doktor nauk humanistycznych w zakresie historii – historii medycyny
- Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk –
tytuł rozprawy: *Problematyka higieny dzieci i młodzieży w polskim czasopiśmiennictwie medycznym okresu międzywojennego*
- promotor prof. dr hab. Bożena Urbanek
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu:
Od 2004 r. zatrudniona w Instytucie Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk w Sekcji Historii Nauk Medycznych – na stanowisku asystenta
Od 2007 r., po uzyskaniu doktoratu aż do chwili obecnej zatrudniona w Sekcji Historii Nauk Medycznych w Instytucie Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauk –na stanowisku adiunkta
4. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art.16 ust.2 ustawy z dn.14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016, poz.882, ze zm. W Dz. U. z 2016 poz.1311):
 - a) Tytuł osiągnięcia naukowego:
Studenci wydziałów lekarskich w Polsce w latach 1944/1945-1948/1949 – kształtowanie i rozwój środowiska.
 - b) Autor: **Magdalena Paciorek, Studenci wydziałów lekarskich w Polsce w latach 1944/1945-1948/1949 – kształtowanie i rozwój środowiska, Warszawa 2016 r. ss. 406, Wydawnictwo IHN PAN, Oficyna wydawnicza ASPRA-JR**
Recenzenci: prof. dr hab. Bożena Urbanek,
prof. dr hab. Leszek Zasztowt

- c) Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Tematyka *Studentów wydziałów lekarskich w Polsce w latach 1944/1945-1948/1949 – kształtowanie i rozwój środowiska* stanowi zagadnienie dotąd nieopracowane i niezbadane. Do wyboru tego tematu skłoniło mnie kilka czynników. Pierwszym jest wybór badanego podmiotu - a zatem studentów wydziałów lekarskich - przyszłych lekarzy - jako przykładu jednego z bardziej elitarnych zawodów przynależnych do środowiska inteligencji polskiej, cieszących się od pokoleń powszechnym szacunkiem i poważaniem. W zestawieniu z realiami rzeczywistości powojennej, zagadnienie ukształtowania nowego typu inteligencji stało się – w opinii ówczesnych władz komunistycznych – potrzebą chwili, a nawet celem polityki społecznej. Mając na względzie ograniczone możliwości wpływu na ukształtowaną już społeczność lekarską, polityka przebudowy społecznej odnosiła się w dużym stopniu do młodych adeptów. Celem pracy jest zatem próba odpowiedzi na pytanie czy w nowej powojennej rzeczywistości zdołano stworzyć nowy typ lekarza. Dalsze pomocnicze pytania to: za pomocą jakich sposobów ówczesne władze państwowe zamierzały realizować powyższe plany; jakie były tego efekty; jak wyglądał profil społeczny studentów wydziałów lekarskich, czy w kolejnych latach ów profil pod wpływem polityki władz uległ przemianom, jaki wpływ na społeczny wizerunek powojennego studenta wywarła dana uczelnia i jej kadra naukowo-dydaktyczna, jaki był stosunek kadry naukowej do studentów, zwłaszcza tych „uprzywilejowanych”; czy istniały preferencje odnośnie do kwestii płci przyszłych lekarzy, czy istniały pewne uprzedzenia.

Istotną kwestią, którą należało podjąć, była także działalność polityczna młodych medyków: czy takowa miała miejsce i w jakim stopniu wywierała wpływ na kształtowanie środowiska studenckiego.

Inna grupa pytań dotyczyła zagadnień organizacji toku studiów: a zatem jakie były różnice między programem studiów lekarskich obowiązującym w okresie przedwrześniowym a realizowanym w latach 1944/1945–1948/1949, czy reforma organizacji studiów wydziałów lekarskich była elementem polityki władz komunistycznych dotyczących szkolnictwa wyższego; na czym ona polegała i jaki cel zamierzano osiągnąć. Kolejne pytania mają też charakter poznawczy: jak wyglądało życie codzienne młodego medyka w pierwszych powojennych latach (domy akademickie, stołówki, działalność samopomocowa, naukowa, sportowa oraz stan zdrowia i opieka zdrowotna młodzieży akademickiej); w jaki sposób

realizowano deklaracje dotyczące m.in. bezpłatności nauki czy ogólnodostępności wszystkich warstw społecznych do szkolnictwa wyższego.

Jak z powyższego wynika, zasygnalizowane zagadnienia mają charakter zarówno problemowy, jak i poznawczy.

Na temat indoktrynacji komunistów w wychowanie nowego typu społeczeństwa wiele miejsca w literaturze naukowej a przede wszystkim pamiętnikarskiej poświęca się przede wszystkim latom 50. XX w. Okres pierwszych lat powojennych, w odniesieniu do sfer życia naukowo-kulturowego zazwyczaj pomijany jest kilkoma niewiele wnoszącymi zdaniem czy stwierdzeniami, traktowany jako tzw. okres przejściowy, okres „łagodnej rewolucji” (J. Borejsza, *Rewolucja łagodna*, „Odrodzenie” 1946, nr 10-12). A przecież właśnie w tym okresie toczyła się walka o podstawowe wartości nowego, choć obciążonego traumą wojenną, środowiska młodych w tym młodych medyków. Środowiska, które w badanym okresie stanowić miało jedną z najliczniejszych, po studentach wydziałów politechnicznych, społeczność akademicką.

Aby móc odpowiedzieć na to pytanie należy jednak po krótko zaprezentować owe realia życia społeczno-politycznego w Polsce w latach 1944/1945-1948/1949.

Zakończenie II wojny światowej dla społeczeństwa polskiego nie oznaczało przywrócenia pokoju, trwała wszakże walka o władzę pomiędzy komunistami wspieranymi przez wschodniego sąsiada a zwolennikami prawowitego rządu londyńskiego na uchodźctwie. Narzucona siłą władza komunistyczna, stawiała społeczeństwo polskie przed faktami dokonanymi. Powołanie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN), a następnie rządu tymczasowego, ogłaszanie pierwszych dekrétów wydawanych z mocą ustawy, a przede wszystkim sytuacja polityczna na świecie bezpośrednio po zakończeniu wojny i mocna pozycja ówczesnego Związku Sowieckiego – opiekuna i mentora polskich komunistów – wszystko to czyniło niemożliwym dochodzenie praw przez rząd londyński na arenie międzynarodowej. Lata 1945-1947 zatem to okres mocno zróżnicowany, z jednej strony nasilonych walk podziemia z ówczesną tzw. nową władzą, z drugiej zaś intensywnej odbudowy wszystkich sfer życia społecznego. Stosunek znacznej części społeczeństwa polskiego do nowej sytuacji politycznej w dużym stopniu był negatywny. Wpływ na to miała nie tylko wspomniana polityka i niepewność dnia jutrzejszego, lecz także trudności dnia codziennego. Powszechny niedostatek, głód, nędza, przymusowe przesiedlenia i ciągły strach przed nową władzą i jej rzekomo demokratycznymi reformami potęgowały nieufność Polaków do komunistów. Wierzono jednak w sezonowość zaistniałej sytuacji, którą utwierdzał fakt dość powszechnego poparcia społeczeństwa dla partii mikołajczykowskiej,

wierzono też w możliwość wybuchu III wojny światowej, która miała rozwiązać sytuację międzynarodową. Byli jednak i tacy, którym *nowa ideologia* propagowana przez komunistów odpowiadała, choć tak naprawdę, opowiadając się za PPR-em, nierzadko oni sami i ich najbliżsi ponosili tego konsekwencje. Wspomniana ideologia komunistyczna, jak słusznie podkreślała prof. Hanna Świda-Ziemia w książce *Urwany lot, Pokolenie inteligenckiej młodzieży powojennej w świetle listów i pamiątek z lat 1945-1948* (2003), w badanym okresie funkcjonowała w obiegu publicznym zaledwie jako *nowa intelektualna propozycja*, (H.Świda- Ziemia, dz. cyt., s. 66), która dopiero po 1949 r. miała stać się obowiązującą pod groźbą represji.

Badany okres do 1947 r. jak już wspomniałam, to również czas względnej swobody kulturalno-oświatowej czas niepowtarzalny, gdzie nauka, kultura i sztuka, a także prasa miały prawo rozwijać się na zasadach przedwrześniowych, gdzie istnienie prywatnych drukarni, prywatnego rynku wydawniczego umożliwiała rozwój literatury polskiej i dostęp do tej ogólnoświatowej, gdzie nie ograniczano kontaktów naukowo-kulturalnych z państwami zachodnimi, gdzie prawo funkcjonowania miały też wszelkiego rodzaju towarzystwa naukowe, a rozwój radiofonii i kinematografii nieskrępowany był jeszcze cenzurą. W tym też okresie można było cieszyć się względną swobodą wyrażania przekonań i poglądów. Obok prasy prorządowej czy typowo partyjnej typu „Rzeczpospolita”, „Trybuna Ludu” czy „Robotnik” pojawiały się też tytuły gazet organów opozycyjnej partii peeselskiej – „Gazeta Ludowa”. W opozycji do komunistów nastawiona była też m.in. prasa katolicka spełniająca dodatkowo rolę kuźni talentów. Mowa o „Tygodniku Powszechnym”, „Tygodniku Warszawskim” czy czasopiśmie „Znak”. Także zwolennicy *nowej ideologii* parający się szeroko pojmowaną kulturą publikowali swą twórczość na łamach „Kuźnicy”. Do głosu dochodziły też inne pro pałkowskie czasopisma, tj. „Słowo Powszechne”, „Dziś i Jutro”, „Zorza”. Wszystko to do 1947 r. miało prawo współistnieć, współuczestnicząc w kształtowaniu poglądów społeczeństwa polskiego. Jeszcze wówczas starano się zachować pozory funkcjonowania państwa demokratycznego.

Władze komunistyczne w dziedzinie nauki, kultury i sztuki, jak już wspomniano, przyjęły taktykę tzw. „łagodnej rewolucji”, czyli stopniowego aczkolwiek sukcesywnego wprowadzania zmian w polityce dotyczącej m.in. szkolnictwa wyższego. Podstawowym celem stała się likwidacja autonomii szkolnictwa wyższego, które to prawo ograniczało w dużym stopniu możliwość wpływu na działalność dydaktyczno-naukową uczelni wyższych. Zanim do tego doszło w październiku 1947 r. na mocy dekretu o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego, ówczesne władze ministerialne wydawały szereg aktów prawnych

rzekomo porządkujący sprawy organizacyjne uczelni, a jednocześnie rozbijających środowisko naukowe danego ośrodka akademickiego. To samo czyniono w przypadku młodzieży akademickiej. Próba rozszerzenia kompetencji urzędu Delegata Ministra Oświaty ds. Młodzieży Szkół Wyższych (powołanego dnia 16 X 1945 r.), a zmierzająca do umożliwienia ingerencji państwa w imieniu studentów w prawa uczelni, spełzły na niczym. Polityka zmiany statusu społecznego studentów poprzez wprowadzenie roku zerowego a następnie kursów przygotowawczych, powoływanie komisji kwalifikacyjnych poszerzonych o tzw. czynnik społeczny - wszystko to miało na celu preferowanie młodzieży pochodzenia robotniczo-chłopskiego, której odsetek wśród słuchaczy wydziałów lekarskich zadaniem władz komunistycznych był zbyt niski.

Problematyka wychowania i wykształcenia nowej inteligencji stanowiła zatem zagadnienie wielopłaszczyznowe. Bo nie tylko chodziło o zmianę przepisów dotyczących szkolnictwa wyższego w kwestii przykładowo rekrutacji na studia, ale też wielu innych bardzo istotnych czynników. Kluczowym problemem dla rządzących okazały się powojenne kadry naukowców nie tylko mocno okrojone pod względem liczebnym, ale przede wszystkim o ugruntowanych już poglądach politycznych, nieskore do przyjmowania nowej ideologii. To jednak im należało powierzyć młodzież akademicką jej wychowanie a przede wszystkim wykształcenie. Wykluczenie starych przedwojennych profesorów – przynajmniej w pierwszych latach powojennych – z racji braku nowych własnych kadr była niemożliwa.

Problemem w pierwszych powojennych latach okazała się też być ograniczona liczba szkół wyższych pomniejszona m.in. o dwa rdzennie polskie uniwersytety: lwowski i wileński. Zdawano sobie sprawę z potrzeby reaktywowania tych starych przedwrześniowych, choć zazwyczaj utożsamiano je ze środowiskiem reakcji i przeciwników politycznych. Pewną szansę zmiany oblicza szkolnictwa wyższego pokładano w konieczności powoływania nowych uczelni, które miały stać się wykonawcą polityki oświatowej władz komunistycznych. Powołano więc w odstępstwie krótkiego czasu, w 1945 r. dwa nowe uniwersytety - UMCS w Lublinie i Uniwersytet Łódzki z przynależnymi do nich wydziałami lekarskimi. W tym samym roku na gruncie niemieckich uczelni powołano też kolejne dwie instytucje – Uniwersytet i Politechnikę Wrocławską oraz Akademię Lekarską w Gdańsku, z kolejnymi wydziałami lekarskimi. Zapotrzebowanie na fachowców z dziedziny medycyny w badanym okresie było do tego stopnia wysokie, że zdecydowano się uruchomić pod koniec badanego okresu, w 1948 r., kolejne dwie uczelnie medyczne – akademie lekarskie w Bytomiu - Rokitnicy oraz Szczecinie. Ich odrębny, od dotychczasowego – uniwersyteckiego -

charakter organizowany na wzór sowiecki, był zapowiedzią przyszłej polityki państwa w odniesieniu do szkolnictwa wyższego medycznego.

Problemem dla władz komunistycznych w pierwszych powojennych latach była też sama młodzież i potencjalni kandydaci na studia medyczne, wywodzący się zazwyczaj ze środowiska inteligenckiego, mocno zakorzenionego w tradycji i wartościach dziedziczonych z pokolenia na pokolenie, a tym samym i o ustalonych już poglądach politycznych. Obecność przedstawicieli pozostałych warstw społecznych wśród młodzieży akademickiej również była zauważalna, choć nie na tyle, by zadowolić nową władzę. Problem z powyższą „nierównością społeczną” tkwił jednak nie w rzekomej niedostępności studiów wyższych młodzieży dla niższych warstw społecznych, lecz w stopniu trudności przebiegu samych studiów i konieczności przyswojenia ogromu materiału. Od kandydatów na studia a także i późniejszych studentów wymagano zatem nie tylko podstawowych wiadomości, ale też posiadania pewnych uwarunkowań umysłowych, które umożliwiły przyswojenie ogromnego zasobu wiedzy medycznej. Próby zmiany tego stanu rzeczy – pod pozorem przestrzegania rzekomo równego dostępu do nauki - stały się motywem przewodnim ówczesnej polityki władz komunistycznych w odniesieniu młodzieży studenckiej.

Źródłem badań do powyższej tematyki oprócz licznych monografii jubileuszowych wydawanych przez poszczególne ośrodki naukowe, a także dość zasobnej literatury wspomnieniowej zarówno profesorów jak i ówczesnych słuchaczy wydziałów lekarskich były przede wszystkim archiwalia i źródła drukowane.

Podstawę tych pierwszych stanowiły zbiory Archiwum Akt Nowych, a wśród nich akta ówczesnego Ministerstwa Oświaty, w mniejszym stopniu Ministerstwa Zdrowia oraz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W tych pierwszych szczególnie cenne okazały się dokumenty dotyczące organizacji roku wstępnego. W zbiorach zachowały się sprawozdania ówczesnych ośrodków uczelnianych zajmujących się przygotowaniem kandydatów na studentów m.in. wydziałów lekarskich. Równie cenne okazały się też akta i dokumenty dotyczące planowanej reformy studiów lekarskich w badanym okresie, m.in. postulaty przedstawicieli młodzieży akademickiej zrzeszonej w Kołach Medyków. W zbiorach archiwalnych Ministerstwa Oświaty zachowały się też ważne informacje w kwestii statystyki studentów wydziałów lekarskich z uwzględnieniem m.in. ich pochodzenia społecznego, geograficznego, środków utrzymania, wysokości stypendiów a także typizacji ukończonej szkoły średniej zwłaszcza w odniesieniu do roku akademickiego 1947/1948.

W aktach Ministerstwa Oświaty zachowały się również informacje dotyczące wytycznych w kwestii inauguracji roku akademickiego oraz spraw bytowych młodzieży akademickiej w tym również i młodych medyków. Poruszano sprawy domów akademickich, stołówek uczelnianych, opieki lekarskiej, stypendiów, opłat uiszczanych podczas studiów itp. W dokumentach tych zachowały się też wszelkiego typu rozporządzenia i zarządzenia dotyczące spraw uczelnianych w tym rekrutacji młodzieży na studia, wytycznych do powoływania komisji kwalifikacyjno-weryfikacyjnych czy komisji dla doboru kandydatów na studia. Równie wartościowe okazały się też dokumenty nawiązujące do projektu utworzenia w 1944 r. Akademii Medycyny i Nauk Przyrodniczych w Lublinie, będącej pierwotną koncepcją wyższej uczelni zastąpionej w konsekwencji decyzją o utworzeniu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Z akt Ministerstwa Zdrowia z kolei, dla powyższego tematu niewiele można było skorzystać, bowiem czynnikiem ograniczającym okazała się przyjęta przez autorkę cezurą czasowa. Dokumenty zaś zgromadzone w powyższych zbiorach odnoszą się do okresu późniejszego a zwłaszcza w odniesieniu do pierwszej połowy lat 50. Dla wyznaczonego okresu końca lat 40. w zbiorach akt Ministerstwa Zdrowia zachowały się źródła dotyczące spraw związanych z utworzeniem pierwszej uczelni będącej pod opieką Ministerstwa Zdrowia - Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Cenne okazały się też relacje prof. Edwarda Grzegorzewskiego dotyczące warunków materialnych i możliwości uruchomienia wydziałów lekarskich w powojennej Polsce. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż większość z tych dokumentów została opublikowana przez Zdzisława Machalińskiego w publikacji pt. *Geneza i początki Akademii Medycznej w Gdańsku (wybór źródeł)*. Równie istotnym źródłem zachowanym we wspomnianych zbiorach Ministerstwa Zdrowia są też dokumenty dotyczące projektów reform organizacji i nauczania na wydziałach lekarskich autorstwa profesorów: W. Orłowskiego, A. Czyżewicza, S. Różyckiego, czy J. Roguskiego.

Bogata skarbnicą źródłową dla powyższego tematu okazały się też akta KC PPR a następnie KC PZPR zgromadzone we wspólnym zbiorze akt KC PZPR. W dziale Wydziału Oświaty i Kultury PPR z lat 1946-1948 zachowały się m.in. protokoły posiedzeń kandydatów na wykładowców przedmiotów ideologicznych, sprawozdania z konferencji profesorów i pracowników naukowych wyższych uczelni w kwestii szerzenia ideologii marksistowsko-leninowskich w szkołach wyższych itp. Przy różnych okazjach poruszano też sprawy m.in. rekrutacji młodzieży na wyższe uczelnie, organizacji młodzieżowych, a zwłaszcza tej blisko spokrewnionej z partią komunistyczną - AZWM „Życie”, późniejszym ZAMP-em a następnie ZMP; dokonywano ocen tzw. upartyjnięcia kadr naukowych w tym również przynależnej do

wydziałów lekarskich, możliwości utworzenia kółek profesorskich itp. Warto podkreślić, iż zdecydowanie więcej tego typu dokumentów sporządzonych zostało w pierwszych latach 50., kiedy pełnia władzy należała do komunistów.

Duże znaczenie odegrały również pozostałe archiwa uczelniane: Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie podobnie jak w przypadku Krakowa i tamtejszego Archiwum UJ zachowały się największe zbiory dotyczące Wydziału Lekarskiego. W Warszawie na UW zgromadzono bowiem szereg teczek (ok. 171) dotyczących losów powojennego Wydziału Lekarskiego z lat 1944-1949. (m.in. posiedzenia Rady Wydziału Lekarskiego z lat 1945-1949, statystyka studentów, rekrutacja na studia, egzaminy wstępne, tok studiów, rok wstępny, rozkład zajęć, sprawy wewnętrzne wydziału, obchody pierwszomajowe, zbiory normatywów itp.). W Archiwum UJ zgromadzono te czki dotyczące Wydziału Lekarskiego (sygn. WL II) a wśród nich spraw rekrutacji, przyjęć na studia, organizacji Bratniej Pomocy, spraw dyscyplinarnych, praktyk wakacyjnych, wieców, reformy studiów lekarskich czy corocznych sprawozdań dziekanów wydziału i kierowników poszczególnych klinik. Odrębny zespół akt tworzyły dokumenty dotyczące Roku Wstępnego (sygn. R. Wst.) oraz późniejszej jego kontynuacji - Studium Wstępnego (sygn. St. Wst), a także bardzo istotny dla badanego przedmiotu zbiór akt Senatu Akademickiego Uniwersytetu Jagiellońskiego (sygn. S III), w którym zawarto wszelkie sprawozdania roczne rektora i dziekana, omawiano organizację poszczególnych wydziałów, w tym krakowskiego Wydziału Lekarskiego, poruszano kwestie organizacji młodzieżowych - samopomocowych, naukowych - ale też sprawy warunków materialnych studentów m.in. domów akademickich, uczelnianych stołówek, pomocy lekarskiej dla studentów powszechnie określanej skrótem PLMA (Pomoc Lekarska Młodzieży Akademickiej), a także dyscypliny nauki obowiązującej wszystkich słuchaczy.

W pozostałych archiwach uczelnianych Lublina (AUMŁ), Łodzi (AUMŁ), Katowic (ASUM), Wrocławia (AUMWr), Poznania (AUMP) zasób zgromadzonych teczek dotyczących wydziału lekarskiego drugiej połowy lat 40. jest dość zawężony. Znacznie więcej informacji, o czym już wspomiano, zachowało się w odniesieniu do późniejszego okresu pierwszej połowy lat 50. Mimo to warto podkreślić, że w większości jednostek dostępne były dokumenty posiedzeń Rad Wydziałowych, niekiedy też i Senatu Akademickiego, co w dużym stopniu było przydane w kwestiach organizacji danego wydziału. Ważne z punktu oceny przydatności źródłowej okazały się też zachowane Spisy Wykładów i Składy Osobowe Uniwersytetów, dla przykładu: Uniwersytetów Poznańskiego czy Łódzkiego, Warszawskiego. W lubelskim archiwum uczelnianym dodatkowo znalazły się też te czki dotyczące spraw nauki i nauczania czy chociażby szeroko pojmowanych spraw

studenckich zawierających m.in. protokoły egzaminacyjne studentów, listy studentów zakwalifikowanych do egzaminów czy różnego typu okólniki i rozporządzenia dotyczące organizacji roku akademickiego.

Możliwość dokonania kwerendy źródłowej poszczególnych teczek osobowych studentów, przy zachowaniu całkowitej anonimowości ich właścicieli, miało na celu, próbę poznania losów przeciętnego studenta, poczynając od zachowanego w aktach, podania o przyjęcie na studia i odręcznie napisanego życiorysu, przyjętego ślubowania poprzez różnego typu zaświadczenia o zaliczeniach poszczególnych egzaminów, „nie zaleganiach” w opłatach, zwrotach książek czy wykonaniu badań lekarskich dopuszczających kandydatów do studiów. W teczkach osobowych studentów często też pojawiały się podania z prośbą o przesunięcie terminu egzaminów, prośby o urlop dziekański, motywowane trudną sytuacją materialną czy rodzinną poszczególnych słuchaczy. Warto też podkreślić, iż sporządzane, często w pośpiechu życiorysy, ze zrozumiałych względów, były przepełnione traumą wojenną młodego pokolenia przyszłych lekarzy, ich tułaczką, obozowo-jeniecką przeszłością. Należy też zaznaczyć, iż w odróżnieniu od „późniejszych” życiorysów sporządzanych przykładowo na przełomie lat 40. i 50, ale też i już spotykane w dokumentach studenckich z 1948/1949 r., te pierwsze pozbawione były bardzo popularnych w okresie późniejszym deklaracji ideowych kandydatów na studia, które w praktyce miały ułatwić pozyskanie indeksu.

Zbiory dotyczące gdańskiej wyższej uczelni medycznej – Akademii Lekarskiej zgromadzone zostały w Archiwum Państwowym m. Gdańska. (APG). Należy w tym miejscu podkreślić ich ogromny zasób odnoszący się nie tylko do badanego okresu (protokoły z posiedzeń Rady Wydziału, statystyki, programy studiów, sprawy reformy studiów lekarskich, inauguracje poszczególnych lat akademickich, sprawozdania rektorów, statystyki studentów, sprawy organizacyjne uczelni, sprawy materialne studentów itp.), który czeka na opracowanie.

Warto także wspomnieć o być może niewielkich jednakże znaczących zbiorach Archiwum Państwowego m. Warszawy w Milanówku (APW) - na temat studenckich organizacji młodzieżowych czy organów partyjnych działających na terenie uczelni w Komitetach Wojewódzkich PPR.

Także wykonana kwerenda źródłowa w Instytucie Pamięci Narodowej /IPN/ -oddział w Warszawie – w kwestii środowiska akademickiego młodych medyków okresu przejściowego nie przyniosła większych oczekiwanych informacji. Jak wynika z dokumentów Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego ówczesne władze skupiały się głównie na rozpracowywaniu podziemia i badaniu nastrojów społeczeństwa polskiego. Pod pojęciem

„młodzieży” – figurującego w dokumentach źródłowych, często rozumiano też młodzież szkół średnich, którą zwłaszcza w kolejnych latach 50. postrzegano jako główną siłę sprawczą „wichrzycielstwa”. Ogólnie młodzież studencka, a tym bardziej młodzież wydziałów lekarskich, nie była wyszczególniona w poddawanych kwerendzie dokumentach, zwłaszcza w odniesieniu do badanego okresu. Pierwsze informacje o inwigilowaniu młodych medyków w środowiskach uczelnianych dotyczą lat 50. Nie oznacza to jednak, że młodzi medycy nie mieli tzw. „zatargów” z UB. Informacje na ten temat pochodzą głównie ze wspomnień, czy akt spraw dyscyplinarnych przechowywanych m.in. w archiwum uczelnianym UJ (AUJ).

Praca podzielona została na pięć rozdziałów. W pierwszym zatytułowanym *Rozwój szkolnictwa wyższego w latach 1944/1945–1948/1949 ze szczególnym uwzględnieniem wydziałów lekarskich* omówiono trzy bardzo istotne zagadnienia. Jednym z nich jest wspomniana polityka państwa wobec szkolnictwa wyższego w latach 1944/1945–1948/1949. Skupiono się tu na zaprezentowaniu mechanizmów zmierzających do przejęcia kontroli ówczesnych władz państwowych nad szkolnictwem wyższym. W dalszej części przedstawiono proces powoływania nowych i reorganizacji starych przedwojennych wydziałów lekarskich w ramach struktur uniwersyteckich a także. Trzeci podrozdział to *Organizacja wydziałów lekarskich w powojennych projektach reform*. Potrzeba przeprowadzenia reformy szkolnictwa wyższego lekarskiego była zagadnieniem sięgającym początku XX w. i kontynuowanym przez cały okres międzywojenny. W badanym okresie tematyka ta powróciła w dyskusjach ponownie. W podrozdziale omówiono koncepcje i projekty reform profesorów: Stefana Różyckiego, Adama Czyżewicza, Witolda Orłowskiego, Jana Roguskiego, dr. Franciszka Miedzińskiego, projekt Izby Warszawsko-Białostockiej, zwany też warszawskim. Odrębną koncepcję na reformę studiów mieli także przedstawiciele młodzieży zrzeszeni w organizacjach kół medyków.

W rozdziale drugim, zatytułowanym *Organizacja nauki i dydaktyki na wydziałach lekarskich*, omówiono ogólne warunki nauczania, nie tylko od strony czysto materialnej i fizycznej. Poruszono również kwestię ówczesnego klimatu polityczno-represyjnego, w jakim przyszło funkcjonować młodzieży akademickiej, pierwsze manifestacje, strajki, demonstracje. Omówiono też profil kadry naukowo-dydaktycznej, której charakter miał decydujący wpływ na wychowanie młodego pokolenia lekarzy. W dalszej części rozdziału przedstawiono organizację toku studiów lekarskich, począwszy od inauguracji roku, konieczności uiszczania różnego typu opłat, sposobów egzaminowania studentów medycyny zachowanych w ich wspomnieniach, przez zaprezentowanie programów nauczania i różnic powstałych na skutek

pewnej dowolności interpretowania zarządzenia z 1928 r. o organizacji studiów lekarskich. Omówiono też nową reformę studiów lekarskich, która weszła w życie 9 grudnia 1948 r. Oprócz programów i związanych z tym wykazu obowiązkowych egzaminów w kolejnym podrozdziale przedstawiono też sprawę realizacji praktyk wakacyjnych oraz przestrzegania dyscypliny studiów i studiowania.

Kolejny rozdział poświęcono zagadnieniu rekrutacji na studia kandydatów na wydział lekarski. Omówiono sposoby i możliwości uzyskania indeksu przez potencjalnych kandydatów – tych z maturą, ale i jej pozbawionych wskutek działań wojennych. Ważną kwestią było też zaprezentowanie rozwoju idei, a następnie systemu Roku Wstępnego w okresie powojennym, co również dotyczyło kandydatów na wydział lekarski.

Zaprezentowanie środowiska studentów wydziałów lekarskich w badanym okresie stanowi główny i zasadniczy temat rozdziału czwartego pracy. Zagadnienie charakterystyki studentów, ich pochodzenia społecznego, liczby kobiet na poszczególnych wydziałach, pochodzenia geograficznego słuchaczy stanowiło podstawowe kryterium oceny środowiska młodych lekarzy. Z racji niekiedy dość dużych rozbieżności w danych statystycznych zaprezentowano wszystkie dostępne źródła, gdyż niektóre z nich (nie zawsze pokrywające się z danymi prezentowanymi w oficjalnych opracowaniach), wносиły znacznie więcej informacji. Dawały pełniejszy obraz społeczności studenckiej w danej uczelni. Zdarzały się jednak przypadki sporej ograniczoności źródłowej w kwestii zestawień statystycznych studentów w pierwszych latach powojennych. Ogromną spuścizną informacji dotyczącą młodych medyków, zwłaszcza w 1945 r., mógł jednak poszczycić się Wydział Lekarski UJ, podczas gdy o ich kolegach z Wrocławia informacji zachowało się niewiele. Dokonano zatem analizy porównawczej środowisk młodzieży akademickiej pod względem wieku, pochodzenia i liczby kobiet. Omówiono wnioski wynikłe z analizy. Na uwagę zasługuje również podrozdział poświęcony zbiorczej analizie środowiska studentów pierwszorocznych w roku przełomowym 1947/1948, postrzeganych prawdopodobnie przez władze komunistyczne jako załóżek nowego pokolenia studentów, który należało odpowiednio wykształcić, a przede wszystkim odpowiednio wychować. W odróżnieniu od ogólnej charakterystyki środowiska studentów uwzględniającej wszystkie lata studiów, w podrozdziale tym, dzięki zachowanym źródłom archiwalnym, omówione zostały także inne kryteria: m.in. sposób uzyskania indeksu, profil ukończonej średniej szkoły, wiek studentów czy choćby miejsce zamieszkania z podziałem na środowisko miejskie i wiejskie. W kolejnych podrozdziałach omówiono warunki bytowe młodzieży akademickiej – młodych medyków: a zatem ich domy, stołówki akademickie oraz źródła utrzymania i m.in. możliwości uzyskania stypendium, a także

podejmowanie różnego rodzaju prac zarobkowych. Odrębny podrozdział dotyczy pomocy lekarskiej dla młodzieży studenckiej, popularnie zwanej PLMA, jej powstania, organizacji i możliwości świadczenia pomocy dla młodzieży studiującej. Ważną kwestią było też określenie stanu zdrowia młodzieży i możliwości leczenia najbardziej zagrażających życiu chorób: gruźlicy czy chorób wenerycznych.

Rozdział piąty pracy, zatytułowany *Ruch studencki – udział młodych medyków w organizacjach*, poświęcono omówieniu aktywności młodzieży w organizacjach samopomocowych, tj. Bratnia Pomoc, naukowych: koła medyków, a także tych pozostałych, ideowo-wychowawczych i politycznych, które w badanym okresie ulegały stopniowemu rozwojowi, by w 1947/1948 r. przejść do ofensywy ideologicznej w środowisku rówieśników. W badanym okresie znaczące miejsce odgrywały również organizacje religijne, tj. Sodalicia Mariańska, Caritas Academica czy Juventus Chrystiana, których członkami była też młodzież studencka wydziałów lekarskich. Na zakończenie omówiono też rozwój akademickich organizacji sportowych, popularnych AZS-siaków, które – podobnie jak wszystkie inne tego typu instytucje – musiały zmierzyć się z powojennym niedostatkiem i brakiem warunków do uprawiania sportów.

Ważną rzeczą jest podkreślenie dość istotnej kwestii, że środowisko studentów wydziałów lekarskich w poszczególnych ośrodkach naukowych, podobnie jak i inne społeczności studenckie, nie tworzyły zamkniętej grupy. Właściwością środowisk młodzieżowych jest bowiem ich mieszanie się z różnymi innymi społecznościami, co było widoczne zwłaszcza na przykładzie organizacji samopomocowych, naukowych czy tych ideowo-wychowawczych, politycznych, a także sportowych. Podobna sytuacja dotyczyła udzielania pomocy lekarskiej młodzieży studenckiej. Próba wyselekcjonowania studentów wydziałów lekarskich spośród ogólnej rzeszy studentów danej uczelni w celach określenia, przykładowo, liczby studentów - medyków zapadających na pewną chorobę jest trudne do przeprowadzenia.

W badaniu nad środowiskiem studentów wydziałów lekarskich, co należy również zaznaczyć, zawężono badania jedynie do studentów medycyny, pomijając słuchaczy kierunków: stomatologicznych, farmakologicznych wychowania fizycznego czy nawet szkoły pielęgniarstwa, które niekiedy wchodziły w skład instytucji zwanej ogólnie Wydziałem Lekarskim. Taki zabieg był konieczny, ponieważ nie wszystkie ośrodki naukowe, a tym samym nie wszystkie wydziały lekarskie posiadały jednakową strukturę wewnętrzną.

W latach 1944/1945-1948/49 w Polsce funkcjonowało zatem dziewięć wydziałów lekarskich o różnorodnej proveniencji. Większość z nich (Kraków, Warszawa, Poznań) działająca w ramach starych przedwojennych uniwersytetów. Inne (Wrocław, Gdańsk) powstałe na gruncie poniemieckich szkół wyższych, a jeszcze inne - nowe początkowo tworzone w ramach uniwersytetów (Lublin, Łódź) a następnie w wyniku tworzenia wspomnianego już systemu szkolnictwa wyższego medycznego - akademii lekarskich (Bytom-Rokitnica, Szczecin). To wymieszanie szkół tradycyjnych z nowością i jakby się wydawało pewną naleciałością poniemiecką mogło wywrzeć wpływ na jakość przyszłego pokolenia lekarzy. W praktyce istotną rolę odegrały jednak nie mury tego czy innego uniwersytetu, lecz kadry naukowo-dydaktyczne. Ich ograniczona na skutek wojny i jej konsekwencji liczebność stała się m.in. przyczyną wprowadzenia przez ówczesne władze zarządzenia o konieczności przenoszenia służbowego pracowników nauki na inne placówki. Wprawdzie ów przepis był wymierzony w autonomię szkół wyższych, w rzeczywistości pośrednio przyczynił się do rozmieszczenia pracowników naukowych a zwłaszcza tych starych przedwojennych profesorów na wszystkich wydziałach lekarskich. Władze komunistyczne czyniły to też z konieczności, bowiem, jak już wspomniano, nie dysponowały jeszcze własnymi wykształconymi w duchu ideologii marksistowsko-leninowskiej kadrami naukowymi. W pierwszym powojennym roku kadry profesorskie podejmowały działalność naukową we wszystkich ośrodkach naukowych bez względu na warunki materialne zazwyczaj w swoich macierzystych uczelniach (Warszawa, Kraków, Poznań). Do nowych przenosili się uczeni zza wschodniej granicy ze Lwowa i Wilna. Tak było w przypadku wydziałów lekarskich w Lublinie, Łodzi, Gdańsku, nie rzadko te uczelnie stanowiły chwilowy przystanek, przed ostatecznym przeniesieniem się do Wrocławia, gdzie planowano umieścić wydział lekarski będący kontynuacją przedwojennego lwowskiego Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza. Tak też było w przypadku późniejszej Akademii Lekarskiej w Szczecinie, gdzie grono kadry naukowej pochodziło m.in. z Poznania czy Lublina. Omawiana kadra naukowo-dydaktyczna wydziałów lekarskich w zdecydowanej większości zachowała swój konserwatywny charakter, wychowując podopiecznych w duchu wartości patriotycznych, religijnych oraz dążenia do rozwoju jednostki dla dobra ogółu. Wielu bowiem profesorów wywodzących się z przedwojennych wydziałów lekarskich, posiadało bogatą kartę czynu ze swej przeszłości, wielu uczestniczyło w tajnym nauczaniu, wielu też nie zaprzestało wykładów nawet w warunkach więziennych czy okupacyjnych (J. Zaorski, F. Czubański, M. Grzybowski, W. Gądzikiewicz, R. Stankiewicz, R. Barański, S. Różycki, M. Michałowicz, K. Majer, J. Olbrycht, L. Hirszfeld, W. Mozołowski, M. Reicher,

F. Venulet, W. Orłowski, J. Kowalczykova, R. Weigl i inni). Pomimo wspomnianego przywiązania do tradycji i do tego co przedwrześniowe, kadra naukowa zdawała sobie sprawę, z konieczności wprowadzenia zmian w programach nauczania na wydziałach lekarskich. Należy jednak zaznaczyć, iż pomysł ten nie był czymś nowym, zrodzonym po 1945 r. Potrzeba reformy studiów lekarskich była wielokrotnie poddawana pod dyskusję w projektach reform już w okresie międzywojennym. Po wojnie tematykę ponownie podjęto. Hasła większego uspołecznienia medycyny stanowiły zaledwie część problemów, z jakimi przyszło się zetknąć w badanym okresie, a które były popierane przez zdecydowaną większość twórców poszczególnych projektów. Konsekwencją owych debat, a po trosze i dyrektyw narzuconych przez ówczesne władze była reforma organizacji studiów lekarskich z grudnia 1948 r. Przykładem zaś ingerencji władz w programy studiów okazało się m.in. wprowadzenie przedmiotu *nauki o Polsce i świecie współczesnym* zastąpionym później przedmiotem o nazwie *elementy nauk społecznych* oraz decyzja o zawieszeniu wykładów z historii i filozofii medycyny wydana w grudniu 1948 r.

W badanym okresie istniała również, choć w zdecydowanej mniejszości, kadra tzw. profesorów – demokratów, zwolenników nowej władzy, lecz ich wpływ na młodzież w pierwszych powojennych latach okazał się być niewielki, jeśli nie symboliczny. Władze komunistyczne domagały się od kół profesorskich większej aktywności a przede wszystkim skuteczności działania, które jednak wykazywały się dużą biernością wynikającą z niepewnej jeszcze sytuacji politycznej w kraju. Dopiero po sfałszowanych wyborach w styczniu 1947 r. a także i likwidacji autonomii uczelni wyższych, sytuacja ulegała zmianie. Do tego jednak czasu zwolennicy nowej władzy wśród kadry naukowej nie ujawniali poglądów przed młodzieżą.

Zadanie te powierzono organizacjom ideowo-wychowawczym a szczególnie AZWM „Życie” czy późniejszej jego formie ZAMP-owi mającego przedstawicieli wśród młodzieży akademickiej. Ich ingerencja czy raczej agitacja bywała w omawianym czasie jednak mało skuteczna, zwłaszcza do 1947 r.

W latach 1944/1945-1948/1949 na dziewięciu wówczas funkcjonujących wydziałach lekarskich kształciło się ponad 36 tys. studentów medycyny, wśród nich ok. 958 słuchaczy było absolwentami Wstępnego Roku Studiów (WRS). Wykształcono ok. 1513 absolwentów. Ustalenie szczegółowych danych statystycznych w kwestii liczebności poszczególnych środowisk studenckich w badanym okresie okazało się sprawą niezmiernie trudną z powodu fragmentaryczności, a niekiedy i zbyt dużej rozbieżności danych dotyczących poszczególnych wydziałów. W poniższej pracy starano się zaprezentować najbardziej wiarygodne wyniki

opierając się głównie na źródłach archiwalnych. Lecz nie tylko liczba studentów odgrywała istotną rolę w badaniach.

Wzrost ogólnej liczby młodych medyków następował sukcesywnie, choć nie równomiernie. Liczebność poszczególnych środowisk studentów medycyny skonsolidowanych w ramach danego wydziału, jak już wspomniano, uzależniona była bowiem od kilku czynników m.in. czasu powstania wydziału, warunków materialnych tamtejszych uczelni i ich możliwości finansowych, położenia geograficznego czy wreszcie od kadry naukowej danego ośrodka naukowego. Największe skupisko młodych medyków już od pierwszych powojennych lat zaobserwowano na wydziałach zorganizowanych w uczelniach starych, związanych z tradycjami polskimi /Kraków, Warszawa, Poznań/. Jak wynika z przeprowadzonych badań problemu z napływem młodzieży na studia medyczne nie posiadał również Wrocław (800 kandydatów w roku 1945/1946) i jego powstały Uniwersytet i Politechnika Wrocławska, zawdzięczając w dużym stopniu swoją popularność m.in. lwowskiej proveniencji Wydziału Lekarskiego. Podobnie rzecz wyglądała z napływem młodzieży do Akademii Lekarskiej w Gdańsku, gdzie na tamtejszy pierwszy rok studiów w 1945/1946 miało się zgłosić ponad 967 kandydatów. Pomimo, iż była to szkoła nowego typu podlegała Ministerstwu Zdrowia, jej Wydział Lekarski utożsamiano z wileńskim Wydziałem Lekarskim przedwojennego Uniwersytetu Stefana Batorego.

Najtrudniejsza pod tym względem sytuacja przedstawiała się na terenie Lublina i Łodzi. Oba bowiem wydziały lekarskie, nie posiadające przedwojennych korzeni w znacznie mniejszym stopniu odczuwały napór młodzieży studenckiej. W Lublinie, dla przykładu, w pierwszym roku jej funkcjonowania pomimo dość dużej liczby zgłoszeń bo sięgających ponad 450 podań, zakwalifikowanych zostało zaledwie ok 200. Rok później w październiku 1945 r. liczba kandydatów była zdecydowanie już mniejsza i wynosiła 282 podania, z czego przyjęto 246 osób. Warto zaznaczyć, że spośród tej liczby ok. 140 podań było zgłoszonych przez kandydatów wojskowych. Cywilów miało być zaledwie 106. Stosunkowo szybko wartości te uległy zmianie, bowiem już listopadzie 1945 r. zarejestrowano 150 wojskowych i 178 cywilów. Jak z powyższego wynika utworzony w ramach wydziału Fakultet Wojskowy a właściwie jego studenci stanowili wówczas poważny, bo 45% odsetek młodych medyków pierwszego roku studiów. Napływ młodzieży studenckiej na wydziały lekarskie w kolejnych latach ograniczano dostosowując się do ogólnie narzuconego limitu miejsc nie przekraczającego 200 kandydatów. Związane było to w dużym stopniu z warunkami materialnymi UMCS a przede wszystkim zbyt małą liczą łóżek szpitalnych w klinikach uniwersyteckich.

W Łodzi, z kolei, co należy podkreślić, w pierwszym okresie liczebność słuchaczy tamtejszego Wydziału Lekarskiego była zdecydowanie mniejsza w porównaniu do kierunku stomatologicznego. Dopiero w kolejnych latach proporcje te uległy zmianie, zawdzięczając to w dużym stopniu położeniu geograficznemu uczelni – „blisko Warszawy”. Środowisko młodzieży łódzkiej, podobnie jak pozostałe, było dość zróżnicowane pod względem pochodzenia geograficznego, społecznego, wieku.

Zapoczątkowany w 1944 r. proces kształtowania się nowych środowisk młodzieży akademickiej wydziałów lekarskich zakończony w roku 1948/1949, wydaje się jednak zbyt krótkim okresem, by można dostrzec widoczne zmiany w strukturach, czy nawet jakości mentalnej młodzieży. Z drugiej zaś strony jego różnorodność i specyfika pozwalająca na zachowanie względnej jeszcze swobody słowa pozwoliły na ukształtowanie załążka pokolenia młodych medyków przywiązujących jednak wagę do swych korzeni, nieodcinających się od przeszłości. Na przestrzeni czterech - pięciu lat młodzież ta była poddana różnorodnym wpływom; z jednej strony tym wychowawczym, które zapewniała uczelnia i jej kadra naukowa, z drugiej strony - działaniom bezpośrednim i pośrednim ówczesnych władz komunistycznych. Sytuacja okresu przejściowego, w jakim przyszło im funkcjonować, w pewnym stopniu dawała im możliwość zachowania możliwości rozwoju indywidualnego i społecznego. Po 1947 r. przyszło im się zetknąć z nową rzeczywistością, jeszcze nie tak dynamiczną, jak w latach 50. XX w. Młodzi medycy lat 1944/1945-1948/1949 to młodzież okresu przełomu, którzy właśnie dzięki zachowanej jeszcze w pierwszych latach względnej wolności i demokracji słowa mieli szansę na rozwój jednostki i własnego środowiska wolnego od ideologii marksistowsko-leninowskiej, nie zapominając jednak o działaniach sił bezpieczeństwa.

Środowiska młodych medyków gromadzone wokół poszczególnych wydziałów lekarskich, w badanym okresie, były w pewnym stopniu podobne do siebie. Jak pisał Zbigniew Domosławski, *brać studencka była wysoce zróżnicowana zarówno pod względem pochodzenia dzielnicowego, społecznego jak i wieku. Wiek kandydatów wahał się od 17 do 50 lat. Obok powojennej biedoty studenckiej, przeważnie ekspatriantów ze Lwowa zdemobilizowanych w wojskowych szynelach, nie brakowało też eleganckich pań, które zwykle trzymały się razem.* (Z. Domosławski, *Z roku akademickiego 1946/1947*, „Jubileuszowa Gazeta Uczelniana 1950-2000”, 2000, s. 16). Ów opis odnoszący się do społeczności wrocławskich medyków przełomu 1946/1947 r. tak naprawdę pasował do pozostałych środowisk studenckich wydziałów lekarskich. Z reguły była to młodzież „przerośnięta” wiekowo, pochodząca z różnych środowisk społecznych, z ogromnym

bagażem doświadczeń życiowych, byli więźniowie, członkowie ruchu oporu, młodzi ludzie często pozbawieni rodzin, bliskich, posiadający problemy ze zdrowiem, ale i z dalszą swoją egzystencją i, jak pisał we wspomnieniach L. Hirszfeld, *zwykle bez dokumentów, często z fałszywi papierami, zdawałoby się bez jutra*. (L. Hirszfeld, *Historia jednego życia*, Warszawa 2000, s. 528). Wśród nich była również młodzież oddelegowana z wojska w celach uzupełnienia wykształcenia medycznego rozpoczętego przed zakończeniem wojny. Tworzenie na wzór przedwojennych Kompanii Akademickich w obrębie wydziałów lekarskich Katedr Medycyny Wojskowej (Lublin), stanowiło kolejny przykład różnorodności środowisk młodych medyków. Liczebność a przede wszystkim rozmieszczenie młodych medyków będących w szeregach wojska w badanym okresie była dość zróżnicowana. W pierwszych powojennych latach największe środowisko wojskowych medyków stworzono na UMCS, w pozostałych wydziałach lekarskich ich liczebność była symboliczna. Po 1947 r. sytuacja uległa zasadniczym zmianom na rzecz ośrodków akademickich m.in. w Łodzi, Krakowie czy nawet Warszawie, co po trosze wiązano z zamieszkami studenckimi w Lublinie w 1947 r. Studenci wojskowi wydziałów lekarskich, pomimo, że podlegali wojskowemu zwierzchnictwu, stanowili znaczącą część środowiska młodych medyków, nie zawsze związanych jedynie wspólnymi wykładami i nauką z cywilami. W 1947/1948 roku było ich 154, rok później liczba ta wzrosła do 187 słuchaczy.

Cechą charakterystyczną dla powojennego pokolenia młodych medyków w odróżnieniu do czasów przedwojennych jest nieuwzględnianie w większości statystyk uczelnianych kryterium pochodzenia wyznaniowego słuchaczy. Nie oznacza to, że wśród studentów medycyny nie było społeczności wyznania mojżeszowego, czy choćby protestantów, o czym świadczyć mogą kwestionariusze zachowane w aktach osobowych niektórych studentów. Ustalenie ogólnej liczby owych społeczności trudne jest jednak do sprecyzowania. Ich nazwiska pojawiały się m.in. w 1945 r. na wydziałach lekarskich w Krakowie czy Poznaniu, były to jednak nieliczne jednostki. Podobnie rzecz dotyczyła kryterium pochodzenia państwowego. Jak wynikało z zachowanych źródeł archiwalnych liczebność tzw. obcokrajowców wśród przyszłych lekarzy była również znikoma, a ci którzy byli, przykładowo w Krakowie czy wspomnianym Poznaniu była to zazwyczaj młodzież polskiego pochodzenia, powracająca do kraju po wojnie. W kolejnych latach, co warto również zaznaczyć, sytuacja polityczno-społeczna Polski nie sprzyjała rekrutacji studentów zagranicznych.

Tej oto młodzieży, zróżnicowanej pod wieloma względami, migrującej od 1944/1945 r. po miastach niegdyś uniwersyteckich, jak określił to we wspomnieniach cytowany prof.

Hirszfeld, należało w pierwszej kolejności dostarczyć chleba, odpowiedniego odzienia i przysłowiowego *dachu nad głową*, później zaś zatroszczyć się o dalszą edukację. Problemy związane z nauką i powstałymi w wyniku wojny zaległościami nie były jedynymi. Mimo tego to właśnie ta młodzież, wbrew wszelkim przeciwnościom w roku 1944/1945 i latach kolejnych odczuwała ogromną potrzebę wyrównania straconych przez wojnę lat. Ich zapał i chęć podejmowania studiów widoczny nie tylko przy odgruzowywaniu starych i restauracji budynków uczelnianych. Pragnienie studiowania było dostrzegane szczególnie podczas corocznych rekrutacji, gdzie liczba zgłaszających się kandydatów parokrotnie przewyższała liczbę miejsc na danym wydziale. W pierwszych powojennych latach uzyskanie indeksu było sprawą posiadanej wiedzy, choć jak wspominał L. Hirszfeld kadra naukowa wydziałów podczas egzaminów wstępnych nie mogła wymagać od kandydatów takiego zasobu wiedzy, jaki posiadali absolwenci średnich szkół bezpośrednio kończący naukę. Stawiano więc na ocenę możliwości percepcji kandydata czy posiadane zdolności nie zaś na zasób wiedzy. Z czasem możliwości uzyskania indeksu stawały się coraz bardziej zawikłane zwłaszcza dla młodzieży pochodzenia inteligenckiego. Już nie matura czy zdany egzamin wstępny ogrywał decydującą rolę. Pulę miejsc dla tych z maturą i z pozytywnie zdanym egzaminem coraz bardziej ograniczano na rzecz miejsc dla tzw. młodzieży uprzywilejowanej. Jak wykazano w pracy pomimo zintensyfikowania działań ówczesnych władz rządzących w tym kierunku, zwłaszcza po 1947 r. rezultat był niewielki, bowiem zaledwie w przypadku młodzieży pierwszorocznej Akademii Lekarskiej w Bytomiu-Rokitnicy zdołano zmienić oblicze społeczne młodego, ale jeszcze nielicznego środowiska młodych medyków. Była to zapowiedź zmian, jaka miała nadejść niebawem. Tymczasem młodzież pochodzenia inteligenckiego dominowała praktycznie w każdym ośrodku naukowym wydziału lekarskiego. Powyższej sytuacji nie zmienił nawet charakter zwłaszcza nowych uczelni, postrzeganych przez ówczesną władzę jako zapowiedź instytucji nowego typu. Zarówno w Lublinie, Łodzi, jak i Gdańsku wydziały lekarskie tworzyła zazwyczaj przedwojenna kadra profesorska wywodząca się z dawnych ośrodków naukowych, a i odsetek ich studentów pochodzenia inteligenckiego, wbrew pierwotnym założeniom władz, był zdecydowanie wyższy od studentów wywodzących się z grup uprzywilejowanych.

Trudno odpowiedzieć na pytanie czy uprzywilejowanie pewnych warstw społecznych wpływało na ogólnostudenckie relacje młodych, zdominowanych przez środowisko młodzieży inteligenckiej. Już sam fakt pewnej ograniczoności liczebnej tzw. uprzywilejowanych, nie stwarzał większego problemu, zarówno dla kolegów studentów, jak i często konserwatywnej w swych poglądach kadry naukowej. Problem pojawiać się mógł

jedynie w przypadku podejmowania przez nich prób agitacji ideologicznych, do czego, jak już wykazano w pracy, dochodziło sporadycznie zwłaszcza w pierwszych powojennych latach.

Dla kadry nauczającej, zaś istotny był zasób wiedzy podopiecznych i posiadanie pewnych umiejętności szybkiego przyswajania ogromu wiadomości. W przypadku absolwentów kursów wstępnych, czy późniejszego Studium Wstępnego problem tego typu niekiedy mógł mieć miejsce, o czym sygnalizowali profesorowie warszawskiego Wydziału Lekarskiego (m.in. prof. J. Zaorski, prof. S. Różycki). Obawiano się bowiem, iż młodzież ta nie będzie w stanie podołać wymaganiom stawianym przez dość intensywny program obowiązujący na wydziałach lekarskich. Opinie na temat postępów absolwentów studiów wstępnych – kandydatów na wydziały lekarskie przesyłane do Ministerstwa Oświaty były zazwyczaj obiecujące i nie wykazywały większych odchyłeń od pozostałych słuchaczy. Dla tych, którzy nie byli w stanie podołać wymaganiom pod koniec badanego okresu tworzono kursy dokształcające, czy tzw. Zespoły Samopomocy Naukowej, które w pewnym stopniu były oznaką obniżania poziomu dydaktycznego także na wydziałach lekarskich. Stanowiły też zapowiedź nowego podejścia do sposobów zdobywania wiedzy, którego koncepcję tzw. kolektywnej nauki studentów próbowano wprowadzić z różnym skutkiem w kolejnych latach 50. Równie duże zagrożenie niosła, narzucona przez komunistów, potrzeba zwiększenia liczby przyjęć na pierwszy rok studiów, która dość często stawiała władze uczelni w trudnej sytuacji, graniczącej z niemożliwością realizacji danego programu, a przede wszystkim wyegzekwowania od studentów zdobytej wiedzy.

Postawy młodych medyków wobec wydarzeń politycznych były różnorodne. Nie można jednak określić liczby zwolenników czy przeciwników nowej władzy. We wspomnieniach lekarzy przewija się wątek dość powszechnego wówczas, jakby się wydawało, poparcia studentów dla opozycyjnej partii mikołajczykowskiej. Tendencja ta prawdopodobnie dominowała zwłaszcza w pierwszym powojennym okresie. Odnotowywano więc udział młodych medyków na pogrzebie Marii Tyrankiewiczówny łódzkiej studentki Wydziału Stomatologii, zamordowanej w grudniu 1945 r., także w wydarzeniach z maja 1946 r. w Krakowie, wynikłych wskutek zakazu obchodów święta uchwalenia Konstytucji 3 maja i w późniejszych strajkach studentów będących wynikiem zachodzących zdarzeń, dalej: w akcjach przedwyborczych do Sejmu w 1947 r., czy w lubelskich incydentach związanych z obchodami Bożego Ciała w czerwcu 1949 r.

Zwolenników *nowej władzy*, jak już wspomniano, zjednoczonych zazwyczaj w organizacjach ideologiczno-wychowawczych wśród studentów medycyny było zdecydowanie

mniej, zwłaszcza w pierwszych powojennych latach. Nie jest również możliwe ustalenie pochodzenia ich członków, choć jedynie można przypuszczać, iż w większości była to wspomniana młodzież „uprzywilejowana”. Ich działalność agitacyjna początkowo nieśmiała i niepewna, po 1947 r. podyktowana przyzwoleniem władz komunistycznych a przede wszystkim dominującej wówczas partii, nabrała większej mocy.

Jak wynika z badań, mimo stopniowej aczkolwiek sukcesywnie wprowadzanej polityki rekrutacyjnej w badanym okresie władze komunistyczne nie zdołały dokonać zmiany profilu społecznego studiującej młodzieży, nawet w odniesieniu do pierwszych roczników.

Podjęta próba zmiany społecznego oblicza środowiska młodych medyków nie powiodła się w badanym okresie, choć odsetek słuchaczy pochodzenia robotniczo-chłopskiego sukcesywnie ulegał podwyższeniu. Był to zaledwie jeden z etapów tworzenia *nowego typu lekarza*. Drugi polegał na przemianie jego mentalności – tj. przyjęciu i całkowitym zaakceptowaniu tzw. *nowoczesnych podstaw naukowych* (AAN, MZ, sygn. 25/11, k. 62). W badanym okresie ów proces rozpoczął się z chwilą wprowadzenia do programów nauczania przedmiotu *nauki o Polsce i świecie współczesnym* a następnie w kolejnych latach tzw. *elementów nauk społecznych*, pod którego nazwą kryło się propagowanie zasad marksizmu i leninizmu. Zmiany powyższe dotyczyły wszystkich programów dydaktycznych uczelni wyższych. W przypadku wydziałów lekarskich pierwszym symptomem zmian było cytowana już wyżej decyzja o zawieszeniu wykładów z historii i filozofii medycyny, które zaczęło obowiązywać w grudniu 1948 r. aż do odwołania (nastąpiło to dopiero w 1956 r.). Według organów ministerialnych dotychczasowy program należało poddać bardzo szczegółowej reformie zwłaszcza pod względem merytorycznym. Były to początki dość intensywnej indoktrynacji, z jaką przyszło zmierzyć się młodzieży w kolejnych latach.

Warto na zakończenie podkreślić pewną odmienność środowiska studenckiego polskiego, które wzorem innych ościennych państw (w Niemczech Wschodnich i w Czechach) znajdujących się w strefie wpływów wschodniego sąsiada poddawani byli polityce sowietyzacji, i próbie budowania nowego modelu człowieka. W przypadku Polski realizacja powyższego celu w pierwszych powojennych latach przyniosła zgoła odmienne rezultaty. Siłą sprawczą przeciwdziałającą podporządkowaniu się uniwersytetów władzy komunistycznej było silne przywiązanie do tradycji, powszechna w społeczeństwie polskim niechęć do Sowietów oraz wspomniana już mocna pozycja i autorytet ówczesnych kadr profesorskich, odpowiedzialnych za wychowanie nowego pokolenia inteligencji, w tym lekarzy. Ten ostatni czynnik uniemożliwił na rozwój sytuacji, jaka miała miejsce przykładowo w Czechach, gdzie,

jak pisał John Connelly młodzież studencka, zorganizowana w tzw. „komitetach akcji” przeprowadzała czystki wśród profesury i studentów, na wzór „proletariackich ruchów studenckich” jakie miały miejsce w Związku Sowieckim pod koniec lat 20. XX w. Była to jedna z metod podporządkowania uniwersytetów przy użyciu zmanipulowanej młodzieży akademickiej. W Polsce ów proceder z wyżej wymienionych względów nie miał szans zaistnienia.

Czy w latach 50. w okresie stalinowskiego terroru i ubezwłasnowolnienia społeczeństwa, będącego kontynuacją rozpoczętej w 1947/1948 polityki zdołano stworzyć *nowy typ lekarza* na wzór sowieckiego *homo sovieticus*? Odpowiedź na to pytanie wykracza poza cezurę badanego okresu. Warto jednak podkreślić, iż pierwszymi symptomami bezwzględnego podporządkowywania się, a tym samym i wzorowania się na sowieckich przykładach była decyzja z dn. 24 października 1949 r. o wyodrębnieniu ze struktur uniwersyteckich, wydziałów lekarskich i utworzeniu jednolitego systemu wyższego szkolnictwa medycznego - akademii lekarskich - przekształconych następnie w akademie medyczne. Powstające po 1945 r. uniwersytety, częstokroć postrzegane przez władze komunistyczne jako środowiska „reakcji”, w rzeczywistości stanowiły zagrożenie dla nowego systemu demokracji ludowej przez zachowanie wierności tzw. liberalnemu modelowi uniwersyteckiemu, którego fundamentalną zasadą była idea autonomii uczelni i jej kadr naukowo-dydaktycznych. Wyodrębnienie wydziałów m.in. lekarskich, a następnie poddanie kurateli Ministerstwa Zdrowia pozwoliło na zwiększenie nadzoru i kontroli nad tego typu instytucją, jej kadrą naukową i wychowankami. Był to początek kolejnego już zdecydowanie bardziej dynamicznego etapu kształtowania *nowego oblicza lekarza – lekarza socjalistycznego Polski Ludowej*. Zagadnieniem tym zamierzam zająć się w dalszych swych badaniach.

d/ Omówienie pozostałych osiągnięć badawczych (artystycznych)

Działalność naukową w Instytucie Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk w Sekcji Historii Nauk Medycznych rozpoczęłam w 2003 r. Zakres moich zainteresowań wówczas dotyczył zagadnień związanych z historią medycyny polskiej głównie okresu międzywojennego. Wówczas to pod kierunkiem obecnej prof. Bożeny Urbanek, a także prof. Zofii Podgórskiej-Klawe zaczęły powstawać pierwsze moje artykuły dotyczące zagadnień m.in. gruźlicy, alkoholizmu dziecięcego czy higieny publikowane na łamach czasopisma naukowego „Medycyna Nowożytna”. W działalność naukową środowiska lekarskiego okresu II Rzeczypospolitej wprowadziły mnie z kolei protokoły posiedzeń Towarzystwa Lekarskiego

Warszawskiego. Efektem badań i głębszych analiz była kolejna praca opublikowana w formie jednego z rozdziałów dwutomowej jubileuszowej monografii wydanej pod kierunkiem prof. Zofii Podgórskiej-Klawe, poświęconej dziejom Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w latach 1820-2005. Tematyka tego rozdziału brzmiała: *Działalność Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w latach 1915-1939*. W tym też tomie zamieszczona została *Kronika posiedzeń TLW w latach 1916-1939*, której byłam jedną ze współauterek. W dalszych działaniach naukowych nadal pozostawałam wierna okresowi międzywojennemu, lecz oprócz protokołów posiedzeń drukowanych w *Pamiętnikach TLW*, w sferze moich zainteresowań coraz częściej pojawiała się prasa medyczna - medyczne czasopisma naukowe i popularno-naukowe, które stanowiły, jak się okazuje, dotąd mało wykorzystywane źródło informacji do historii medycyny. Wówczas to powstały kolejne publikacje m.in. *Problematyka rozwoju polskiego czasopiśmiennictwa medycznego w latach międzywojennych ze szczególnym uwzględnieniem prasy higienicznej*, wydana na łamach „Medycyny Nowożytnej” w 2006, czy chociażby *Pielęgniarstwo psychiatryczne na łamach „Przewodnika Pielęgniarskiego” 1929-1933*, wydane w 2008 r. Innym źródłem, do którego chętnie sięgałam były też podręczniki do nauki przedmiotu. W ramach cyklu monografii poświęconych zawodom medycznym na ziemiach polskich w XIX i XX w. opracowałam takie zagadnienia jak: wizerunek położnej na podstawie podręczników (*Położna w podręcznikach do nauki zawodu okresu międzywojennym*, w: *Zawód położnej na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, pod red. B. Urbanek, Katowice 2004, s.159-173), polskie podręczniki do nauki pielęgniarstwa w okresie II RP czy też podjęłam się kontynuacji tematyki podręczników z dziedziny pielęgniarstwa, ale już w okresie późniejszym, po II wojnie światowej. (*Pierwsze polskie podręczniki i obcojęzyczne przedruki dla średniego personelu medycznego 1948-1960*). Problematyka medycyny społecznej, higieny i tematyka opieki zdrowotnej nad dzieckiem w oparciu o polskie czasopiśmiennictwo medyczne stały się też tematem mojej pracy doktorskiej (pt. *Problematyka higieny dzieci i młodzieży w polskim czasopiśmiennictwie medycznym okresu międzywojennego*- praca doktorska 2007 r.) napisanej pod kierunkiem prof. Bożeny Urbanek. Celem powyższej pracy było zaprezentowanie ówczesnego stanu wiedzy na temat higieny dziecka w oparciu o czasopiśmiennictwo medyczne okresu II Rzeczypospolitej. W pracy skupiono się nad dzieckiem zdrowym nie tylko w sensie fizycznym, lecz także psychospołecznym. Pojęcie dziecka zgodnie z ówczesnym stanem wiedzy to człowiek w poszczególnych fazach rozwojowych –począwszy od jego narodzin, okresu niemowlęctwa następnie małego dziecka, w wieku przedszkolnym, szkolnego aż do uzyskania okresu dojrzałości w sferze płciowej i umysłowej, czyli do 16-18 r.ż. Jak się okazuje,

czasopiśmiennictwo higieniczne w badanym okresie liczyło już wówczas ponad 22 tytuły – co podkreślało – wagę stosunkowo młodej dziedziny, jaką była prężnie rozwijająca się wówczas nauka higieny. Wśród wspomnianych czasopism była prasa naukowa, popularnonaukowa, poradnikowa. Sporo informacji na temat higieny dziecka pochodziło z prasy pokrewnej piśmiennictwu higienicznemu tj. „Opiekun Społeczny” „Opieka Nad Dzieckiem”, „Zagadnienia Rasy” będących na pograniczu piśmiennictwa medycznego, pedagogicznego i eugenicznego. Nie bez znaczenia okazało się też czasopiśmiennictwo specjalistyczne, ogólnolekarskie. Reasumując, w pracy doktorskiej dokonałam kwerendy 55 tytułów czasopism, z czego gruntownej analizie poddano i wyodrębniono 41 periodyków. Wśród nich 26 tytuły pisma naukowe i popularno-naukowe, 15 zaś to poradniki i pisma popularne. Wyselekcjonowano ponad 820 artykułów. W pracy omówiono m.in. rozwój prasy medycznej poświęconej zdrowiu dziecka, politykę państwa i samorządów wobec zagadnień ochrony zdrowia dzieci, zaprezentowano różne formy opieki nad nieletnimi, działalność instytucji otwartej i półotwartej opieki zdrowotnej, wspomniano o tzw. stacjach opieki nad dzieckiem instytucji kropli mleka, ośrodkach zdrowia itp. Pewną formę opieki nad zdrowiem nie tylko fizycznym, psychospołecznym czy wychowawczym spełniały też istniejące wówczas ochronki, żłobki, przedszkola oraz system kolonii, półkolonii letnich, placów zabaw ogródków jordanowskich itp. W kolejnych rozdziałach zaprezentowano stan wiedzy dotyczący anatomii i fizjologii młodego organizmu dziecka z uwzględnieniem poszczególnych jego faz rozwojowych. Omówiono też ówczesnie zalecane stosownie do wieku dziecka zasady higieny osobistej i jego najbliższego środowiska. Odrębny rozdział poświęcono dziecku starszemu – dotykając tematyki bardzo popularnej w piśmiennictwie dwudziestolecia międzywojennego – tzw. higieny szkolnej. W jej zakres wchodziła nie tylko troska o higienę osobistą, odżywiania czy odzieży, ale przede wszystkim zagadnienia związane z prawidłowym rozwojem psychofizycznym dziecka w środowisku szkolnym. Na zakończenie omówiono także profilaktykę najczęściej występujących w wieku dziecięcym chorób somatycznych oraz psychospołecznych.

Po obronie doktoratu zakres moich badań naukowych poszerzony został o okres bezpośrednio powojenny. Był to powrót do moich zainteresowań jeszcze z okresu studiów na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego, kiedy to zajmowałam się tematyką procesów politycznych w okresie stalinowskim (*Procesy polityczne Kazimierza Pużaka w okresie stalinowskim*, 1994). Głównym punktem zainteresowań był m.in. rozwój służby zdrowia, nauk medycznych w tym prasy lekarskiej, a także problematyka wychowania młodych kadr lekarzy na przełomie lat 40. i 50. XX w. W okresie tym na przestrzeni kilku lat

powstały następujące artykuły: *Pierwsze polskie podręczniki i obcojęzyczne przedruki dla średniego personelu medycznego w latach 1948-1960*, (w:) *Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2008, s. 377-393. *Wizerunek lekarza w polskim filmie fabularnym w XX w.* (w:) *Zawód lekarza na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2009, s. 373-399. *Idea ruchu stachanowskiego w sektorze zdrowotnym w latach 1948-1956 na przykładzie czasopisma „Służba Zdrowia”, „Medycyna Nowożytna” 2009/2010*, nr 1-2, s. 149-179. *Współzawodnictwo pracy w służbie zdrowia na przykładzie „Służby Zdrowia” na przełomie lat 40. i w pierwszej połowie lat 50.*, (w:) *Szkice z historii medycyny*, pod red. J. Supadego, Łódź 2010, s. 449-471. *Prasa lekarska w Polsce w latach 1944-1949*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2010, z. 3-4, s. 149-184. *Instytucja nadzoru fachowo-lekarskiego w Polsce w latach 1947-1950 w świetle ówczesnych doniesień prasowych*, „Medycyna Nowożytna” 2011, z. 17, s. 149-169. *Rekrutacja studentów na wydziały lekarskie w drugiej połowie lat 40. i 50. elementem polityki władz państwowych wobec inteligencji*, „Medycyna Nowożytna” 2012, t. 18, z. ½, s. 219-234. *Dylematy i możliwości kwerend dokumentów z lat 1945- 1956 w wybranych archiwach państwowych*, „Medycyna Nowożytna” 2013, t.19, z. 1, s. 161-168. *Dyscyplina pracy i nauki na przykładzie studentów polskich wydziałów lekarskich na przełomie lat 40. i w pierwszej połowie lat 50.*, „Medycyna Nowożytna” 2013, t.19, z. 2, s. 169-193. *O wychowaniu nowego typu lekarza w Polsce na przełomie lat 40. i 50. XX w.* „Medycyna Nowożytna” 2014, z. 2, s. 127-149. *Działalność polityczna i organizacyjna kół PPR-owskich i rad zakładowych szpitali warszawskich w latach 1945-1948 w: Szpitalnictwo na Górnym Śląsku. Szpitale polskie w XIX i XX w. ze szczególnym uwzględnieniem regionu Śląska*, pod red. A. Marek i B. Urbanek, Katowice 2016, s.147- 160.

Oprócz powyższych zainteresowań do dorobku naukowego mogę również zaliczyć opracowanie kilku biogramów profesorów medycyny i farmacji – opublikowanych m.in. w *Słowniku biograficznym polskich nauk medycznych XX w.* z 2005 r. a także zamieszczonych w „Polskim Słowniku Biograficznym PSB”. Dokonałam kilku recenzji i sprawozdań również publikowanych na łamach „Medycyny Nowożytnej”.

W latach 2004-2016 brałam też udział w licznych międzynarodowych konferencjach naukowych, których pokłosiem były opublikowane artykuły m.in. *Polskie zakłady i pracownie rentgenowskie dwudziestolecia międzywojennego w świetle ówczesnych doniesień prasowych w: Zawody: diagnosty laboratoryjnego i felczera na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2011, s. 219-232. *Podręczniki do nauki ratownictwa*

medycznego w dwudziestoleciu międzywojennym w: Zawód ratownika medycznego na ziemiach polskich w XIX i XX w, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2012, s. 203-215.

Nie obca pozostała mi również tematyka higieny, do której powracałam z racji cyklicznych również międzynarodowych konferencji naukowych w Bydgoszczy, poświęconych m.in. problematyce czystości i brudu m.in. w okresie starożytności oraz w XIX w. W monografii poświęconej temu zagadnieniu w latach 2013 i 2016 r. ukazały się kolejne dwa artykuły: (*Jak zdrowemu postępować należy, czyli o sposobie zachowania zdrowia za czasów A. Corneliusza Celsusa*, w: *Czystość i brud. Higiena w starożytności* pod red. W. Korpalskiej, W. Ślusarczyka, Bydgoszcz 2013, s. 265-278; oraz *O wychowaniu fizycznym dzieci i młodzieży przelotem XIX i XX w. w opinii lwowskich medyków i wychowawców* w: *Czystość i brud. Higiena w XIX wieku. Wokół przelotu bakteriologicznego*, pod red. W. Korpalskiej, W. Ślusarczyka, Bydgoszcz 2016, s. 173-187). Kolejny artykuł na temat problematyki higieny małego dziecka w polskim czasopiśmiennictwie medycznym dwudziestolecia międzywojennego będący konsekwencją referatu wygłoszonego podczas międzynarodowych warsztatów naukowych „Czystość dziecka i kategoryzacje „wzorowego” rodzica w Europie Konflikty, normy i adaptacje w środowisku przedszkolnym i rodzinnym”, jakie odbywały się w dniach 11-12 grudnia 2014, na Uniwersytecie w Strasburgu. Mój referat pt. *Problematyka higieny małego dziecka w polskim czasopiśmiennictwie medycznym dwudziestolecia międzywojennego* w postaci artykułu przekazany został do wydawnictwa włoskiego pisma naukowego „Italian Journal of Sociology of Education”. Druk planowany jest na początku 2017 r.

Podsumowując dotychczasowe dokonania naukowe, jestem autorką ponad 53 publikacji drukowanych w czasopismach naukowych tj. „Medycyna Nowożytna” „Kwartalnik Historii Nauki”, w „Pamiętniku Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego” , będących również rozdziałami w monografiach jubileuszowych a także w licznych monografiach pokonferencyjnych poświęconych m.in. *Zawodom medycznym na ziemiach polskich w XIX i XX w.*; *Szpitalnictwu na Górnym Śląsku w Szkicach z dziejów medycyny czy Polskim lekarzom Żydom w XIX i XX w.* itp. Jestem autorką dziewięciu biogramów kilku recenzji książkowych i sprawozdań oraz jednej monografii będącej wersją publikowaną pracy doktorskiej z 2007 r., a wydanej w 2010 r.

W dalszych badaniach naukowych pragnę poświęcić się kontynuacji wcześniej omówionego zagadnienia dotyczącego m.in. wychowania nowego typu lekarza tym razem w latach 50. XX w. Obecnie dysponuję już większością materiałów źródłowych umożliwiających kontynuację badań naukowych. Zamierzam również zająć się opracowaniem

zagadnienia kadr naukowo-dydaktycznych wydziałów lekarskich na przełomie lat 40 i 50. XX w. Tematyka rozwoju nauk medycznych w okresie powojennym jest zagadnieniem bardzo szerokim i dotąd opracowanym w bardzo wąskim zakresie, zatem również i w tym zakresie zamierzam podjąć badania.

II Wykaz innych (nie wchodzących nie wchodzących w skład osiągnięcia wymienionego w p. I) opublikowanych prac naukowych oraz wskaźniki dokonań naukowych

A. Publikacje naukowe w czasopismach znajdujących się na liście European Reference Index for Humanities (ERIH)

1. M. Paciorek, *Problematyka alkoholizmu wśród dzieci szkół powszechnych w polskim czasopiśmiennictwie medycznym w latach 1923-1938* „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2003, t.10, z.1-2, s.197 –221.
2. M. Paciorek, *Wolffiana 2004*, „Medycyna Nowożytna” 2004, t.11, z.1, s.247-248.
3. M. Paciorek, (rec.) *Kobieta i małżeństwo. Społeczno –kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX. Zbiór studiów* pod red. A. Żarnowskiej, A. Szwarca, Warszawa 2004, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2005, z.1-2, s. 256-259.
4. M. Paciorek, (rec.) E. Więckowska, *Lekarze jako grupa zawodowa w II Rzeczpospolitej*, Wrocław 2004, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2005, z.1-2, s. 241-245.
5. M. Paciorek, *Sprawozdanie z wystawy zatytułowanej „Szminka i karabin” – kobiety polskie na frontach II wojny światowej, w 60 rocznicę jej zakończenia* „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2005, z.1-2, s.269-271.
6. M. Paciorek, *Problematyka rozwoju polskiego czasopiśmiennictwa medycznego w latach międzywojennych ze szczególnym uwzględnieniem prasy higienicznej*, „Medycyna Nowożytna Studia nad Kulturą Medyczną” 2006 z.1-2, s. 93-124.
7. M. Paciorek, (rec.) J. Sikorska –Kulesza, *Zło tolerowane. Prostyucja w Królestwie Polskim w XIX wieku*, wyd. Mada, Warszawa 2004, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2006, z.1-2, s.194-196.
8. M. Paciorek, *Sprawozdanie z konferencji naukowej z cyklu „Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, Ustroń, 24-26 marca 2006, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2006, z. 1-2, s.203-205.

9. M. Paciorek, *Stosunek do duszy i ciała w kategorii dobrej śmierci w świetle przewodników, poradników i testamentów staropolskich*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2007, z.1-2, s.43-55.
10. M. Paciorek, (rec.) A. Drygas, *Apteka pod „Złotym Lwem” w Toruniu*- wyd. Bez Recepty, Łódź 2006, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2007, s.171-175.
11. M. Paciorek, *Idea ruchu stachanowskiego w sektorze zdrowotnym w latach 1948-1956 (na przykładzie czasopisma „Służba Zdrowia”*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2009/2010, nr 1-2, s. 149-179.
12. M. Paciorek, *Muzeum Nauki i Medycyny w Damaszku*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2009/2010, nr 1-2, s. 237-243.
13. M. Paciorek, *Prasa lekarska w Polsce w latach 1944-1949*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2010, z. 3-4, s. 149-184.
14. M. Paciorek, *Instytucja nadzoru fachowo-lekarskiego w Polsce w latach 1947-1950 w świetle ówczesnych doniesień prasowych*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2011, z. 17, s. 149-169.
15. M. Paciorek, (rec.) Maciej Zaremba Bielawski, *Higienisci. Z dziejów eugeniki* wyd. Czarne, Wołowiec 2011, ss. 427. „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2011, z.1, s. 281-284.
16. M. Paciorek, *Rekrutacja studentów na wydziały lekarskie w drugiej połowie lat 40.i 50. elementem polityki władz państwowych wobec inteligencji*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2012, t. 18, z. ½, s. 219-234.
17. M. Paciorek, (rec.) Jan Wnęk, *Dziecko w naukowej literaturze naukowej 1918-1939* Warszawa 2012, ss. 580. „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2012, t.18, z.1/2, s. 268-272.
18. M. Paciorek, (rec.) *Historia powstania Akademii Medycznej w Białymstoku. Studenci pierwszego rocznika* pod red. L. Chyczewskiego, M. Grassmann, P. Radziejewskiego, wyd. BUM, Białystok 2012, ss. 383, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2012, t. 18, z.1/2. s. 273-275.
19. M. Paciorek, *Dyscyplina pracy i nauki na przykładzie studentów polskich wydziałów lekarskich na przełomie lat 40. i w pierwszej połowie lat 50.*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2013, t.19, z. 2, s. 169-193.
20. M. Paciorek, *Dylematy i możliwości kwerend dokumentów z lat 1945- 1956 w wybranych archiwach państwowych*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2013, t.19, z. 1, s. 161-168.

21. M. Paciorek, *O wychowaniu nowego typu lekarza w Polsce na przełomie lat 40. i 50. XX w.* „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2014, z. 2, s. 127-149.
22. M. Paciorek, *Medycyna Nowożytna w liczbach*, „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2015, z. 2., s. 125-134.
23. M. Paciorek, A.Marek, *Z archiwów, bibliotek i muzeów - interpretacje źródłoznawcze na łamach „Medycyny Nowożytnej”* „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” 2015, z.2, s. 99-123.

B. Monografie i publikacje naukowe w czasopismach naukowych międzynarodowych lub krajowych innych niż w p. A.

24. M. Paciorek, *Higiena dzieci i młodzieży w polskim czasopiśmiennictwie medycznym okresu międzywojennego*, IHN PAN, Warszawa 2010, ss. 433.
25. M. Paciorek, *Położna w podręcznikach do nauki zawodu okresu międzywojennego*, (w:) *Zawód położnej na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, pod red. B. Urbanek, Katowice 2004, s.159-173.
26. M. Paciorek, *Działalność Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w latach 1915-1939*, (w:) *Towarzystwo Lekarskie Warszawskie 1820-2005*, pod red. Z. Podgórskiej- Kławe, t. 2, Warszawa 2005, s.63-123.
27. H. Bojczuk, J. Mackiewicz, M.Paciorek, *Kronika posiedzeń TLW w latach 1916-1939*, w: *Towarzystwo Lekarskie Warszawskie 1820-2005*, pod red. Z. Podgórskiej Kławe, t.2, Warszawa 2005, s.7-44.
28. M. Paciorek, *Działalność społeczna i organizatorska lekarzy dentyków pierwszej połowy XX wieku*, (w:) *Zawód dentystry - lekarza stomatologa na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2007, s.156-166.
29. M. Paciorek, *Polskie podręczniki do nauki pielęgniarstwa w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, w: *Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2008, s.227-246.
30. M. Paciorek, *Pielęgniarstwo psychiatryczne na łamach „Przewodnika Pielęgniarskiego” 1929-1933*, w: *Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2008, s. 306-314.
31. M. Paciorek, *Pierwsze polskie podręczniki i obcojęzyczne przedruki dla średniego personelu medycznego w latach 1948-1960*, (w:) *Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2008, s.377-393.

32. M. Paciorek, *Wizerunek lekarza w polskim filmie fabularnym w XX w.* (w:) *Zawód lekarza na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2009, s. 373-399.
33. M. Paciorek, *Współzawodnictwo pracy w służbie zdrowia na przykładzie „Służby Zdrowia” na przełomie lat 40. i w pierwszej połowie lat 50.*, (w:) *Szkice z historii medycyny*, pod red. J. Supadego, Łódź 2010, s. 449-471.
34. M. Paciorek, *Działalność lekarzy Żydów w Warszawie pierwszej połowy XX w.* (w:) *Polscy lekarze Żydzi w XIX i XX wieku*, pod red. Z. Podgórskiej Klawe, Warszawa 2010, s. 127-137.
35. M. Paciorek, *Polские zakłady i pracownie rentgenowskie dwudziestolecia międzywojennego w świetle ówczesnych doniesień prasowych w: Zawody: diagnosty laboratoryjnego i felczera na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2011, s.219-232.
36. M. Paciorek, *Podręczniki do nauki ratownictwa medycznego w dwudziestoleciu międzywojennym w: Zawód ratownika medycznego na ziemiach polskich w XIX i XX w.*, pod red. B. Urbanek, Warszawa 2012, s. 203-215.
37. M. Paciorek, *Jak zdrowemu postępować należy, czyli o sposobie zachowania zdrowia za czasów A. Corneliusza Celsusa*, w: *Czystość i brud. Higiena w starożytności*, pod red. W. Korpalskiej, W. Ślusarczyka, Bydgoszcz 2013, s. 265-278.
38. M. Paciorek, *Działalność polityczna i organizacyjna kół PPR-owskich i rad zakładowych szpitali warszawskich w latach 1945-1948 w: Szpitalnictwo na Górnym Śląsku. Szpitale polskie w XIX i XX w. ze szczególnym uwzględnieniem regionu Śląska*, pod red. A. Marek i B. Urbanek, Katowice 2016, s.147- 160.
39. M. Paciorek, *O wychowaniu fizycznym dzieci i młodzieży przełomu XIX i XX w. w opinii lwowskich medyków i wychowawców w: Czystość i brud. Higiena w XIX wieku. Wokół przełomu bakteriologicznego*, pod red. W. Korpalskiej, W. Ślusarczyka, Bydgoszcz 2016, s. 173-187.

Publikacje naukowe w innych czasopismach naukowych

40. M. Paciorek, *Problematyka gruźlicy w latach 1918-1938 w „Pamiętniku TLW”*, „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego” 2003, s. 77-93.
41. M. Paciorek, *Działalność Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w latach 1915-1918*, „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego” 2004, s.136-156.

Biogramy w opracowaniach zbiorowych

42. M. Paciorek, *Jerzy Ludwik Choróbski*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX w. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s.26-29.
43. M. Paciorek, *Józef Handelsman*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX w. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s.79-83.
44. M. Paciorek, *Witold Maciej Kapuściński*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 94-97.
45. M. Paciorek, *Bronisław Walery Koskowski* (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 97-99.
46. M. Paciorek, *Jan Mazurkiewicz*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 117-120.
47. M. Paciorek, *Adam Opalski*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 128-130.
48. M. Paciorek, *Ludwik Antoni Paszkiewicz*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 136-139.
49. M. Paciorek, *Witold Eugeniusz Zawadowski*, (w:) *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku. Profesorowie warszawskiej medycyny połowy XX wieku. (lata 1944-1950)*, t.3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 179-183.
50. M. Paciorek, *Strzyżewski Włodzimierz (1924-1995)*, *Polski Słownik Biograficzny*, T.XLV/1, 2007, s.94-95.

Artykuły popularnonaukowe

51. M. Paciorek, *Wygląd polskich aptek na przestrzeni dziejów*, „Aptekarski Magazyn Torfarmu” 2004,z.1, s.49.
52. M. Paciorek, *O historii zawodu słów kilka... czy warto ją poznawać*, „Igiełki” 2013, nr 1, s. 39-40.
53. M. Paciorek, *Kursy psychiatryczne w okresie międzywojennym*, „Igiełki” 2013, nr 4, s.38-40.

C. Udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach tematycznych:

W latach 2003-2016 wygłosiłam 14 referatów podczas konferencji:

1. M.Paciorek - Położna w podręcznikach do nauki zawodu okresu międzywojennego – Konferencja z cyklu: Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Zawód położnej na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Sosnowiec 2004.
2. M.Paciorek - Działalność społeczna i organizatorska lekarzy dentyków pierwszej połowy XX w. Międzynarodowa Konferencja Wschód – Zachód – Zawód dentystry - lekarza stomatologa – Warszawa 2007 r.
3. M.Paciorek - Polskie podręczniki do nauki pielęgniarstwa w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Konferencja z cyklu Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w. - Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Warszawa 2008
4. M.Paciorek- Pielęgniarstwo psychiatryczne na łamach „Przewodnika Pielęgniarskiego” 1929-1933- Konferencja z cyklu Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w. - Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Warszawa 2008.
5. M.Paciorek – Pierwsze polskie podręczniki i obcojęzyczne przedruki dla średniego personelu medycznego w latach 1948-1960 - Konferencja z cyklu Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w.- Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Warszawa 2008
6. M.Paciorek – Wizerunek lekarza w polskim filmie fabularnym w XX w. Konferencja z cyklu Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w. - Zawód lekarza na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Warszawa 3 XII 2009 r.
7. M.Paciorek - Działalność społeczna lekarzy Żydów w pierwszej połowie XX w. Konferencja pt. Polscy lekarze Żydzi w XIX i XX w. – Warszawa -19 XI 2009 r.
8. M.Paciorek - Współzawodnictwo pracy w służbie zdrowia na przykładzie „Służby Zdrowia” na przełomie lat 40. i w pierwszej połowie lat 50., - Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji w Łodzi w dn. 15-16 VI 2010 r.
9. M.Paciorek - Polskie zakłady i pracownie rentgenowskie dwudziestolecia międzywojennego w świetle ówczesnych doniesień prasowych - Konferencja z cyklu Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w.- Zawód diagnosty laboratoryjnego i felczera na ziemiach polskich w XIX i XX w. – Warszawa 4 II 2011r.
10. M.Paciorek- Podręczniki do nauki ratownictwa medycznego w okresie międzywojennym, Konferencja z cyklu Zawody medyczne na ziemiach polskich w XIX i XX w. - Zawód ratownika medycznego na ziemiach polskich w XIX i XX w- Radziejowice 7-8 IX 2012 r.

11. M.Paciorek - Jak zdrowemu postępować należy, czyli o sposobie zachowania zdrowia za czasów A.Corneliusza Celsusa – Konferencja Czystość i brud. Higiena w starożytności Bydgoszcz, 12-13 IX 2013 r.
12. M.Paciorek - Problematyka higieny dziecka w polskim czasopiśmiennictwie medycznym dwudziestolecia międzywojennego.Referat podczas międzynarodowych warsztatów naukowych: La propreté de l'enfant en Europe entre médecine, politique et éducation. Regard croisés de sociologues et d'historiens, Université de Strasbourg. 11-12 XII 2014 r.
13. M.Paciorek - Działalność polityczna i organizacyjna kół PPR-owskich i rad zakładowych szpitali warszawskich w latach 1945-1948 – Konferencja pt. Szpitalnictwo na Górnym Śląsku. Szpitale polskie w XIX i XX w. ze szczególnym uwzględnieniem regionu Śląska-, Katowice, 10-11 VI 2016 r.
14. M.Paciorek - O wychowaniu fizycznym dzieci i młodzieży przełomu XIX i XX w. w opinii lwowskich medyków i wychowawców - Międzynarodowa konferencja naukowa - Czystość i brud. Higiena w XIX wieku. Wokół przełomu bakteriologicznego. Bydgoszcz, 21-22 IX 2016 r.

III. Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz informacja o współpracy międzynarodowej habilitanta

A/ udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

W latach 2004-2016 pracowałam w komitetach organizacyjnych jedenastu konferencji:

1. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Zawód położnej na ziemiach polskich – Sosnowiec 2004 r. – sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych
2. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Zawód farmaceuty na ziemiach polskich – Ustronie 2005 r. – sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych
3. Międzynarodowa Konferencja Naukowa Wschód – Zachód – Zawód dentysty - lekarza stomatologa – Warszawa 2007 r. – sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
4. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich XIX i XX – Warszawa 15 IX 2008 r. – sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.

5. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Zawód lekarza na ziemiach polskich w XIX i XX wieku – Warszawa 3 XII 2009 r. - sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
6. Konferencja Naukowa z okazji 160 rocznicy urodzin Zygmunta Kramsztyka, Konferencja pt. Polscy lekarze Żydzi w XIX i XX w. Warszawa 19 XI 2009 r.- przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
7. Międzynarodowa konferencja Naukowa: Zawody: diagnosty laboratoryjnego i felczera na ziemiach polskich w XIX i XX wieku – Warszawa 4 II 2011 r.- sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
8. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Zawód ratownika medycznego na ziemiach polskich w XIX i XX wieku – Radziejowice 8 IX 2012 r. - sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
9. Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Zgromadzenia zakonne w medycynie i farmacji na Śląsku i Zagłębiu (do końca XX w.) – Sosnowiec 14 X 2013 r. – sekretarz komitetu organizacyjnego, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
10. Międzynarodowa Konferencja Naukowa Rozwój aptekarstwa śląskiego. Moda i styl w aptekach polskich ze szczególnym uwzględnieniem Śląska i jego specyfiki - w dn. 27-28 II 2015 r. w Rudach Śląskich - przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.
11. Międzynarodowa Konferencja Naukowa - Szpitalnictwo na Górnym Śląsku. Szpitale polskie w XIX i XX w. ze szczególnym uwzględnieniem regionu Śląska-, Katowice, 10-11 VI 2016 r. – członek komitetu, przygotowanie materiałów pokonferencyjnych.

B/Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

- Od 2003 r. jestem członkiem komitetu redakcyjnego, a od 2007 r. do chwili obecnej sekretarzem czasopisma naukowego „Medycyna Nowożytna. Studia nad Kulturą Medyczną” ISSN 1231-1960. Pismo jest półrocznikiem odnotowanym na liście ERIH PLUS – ocenianym od 2011 r. na 10 punktów. W ramach obowiązków sekretarza na bieżąco uzupełniam informacje dotyczące pisma i poszczególnych jego zeszytów w krajowych bazach danych czasopism m.in. w Index Copernicus czy w Polskiej Bibliografii Naukowej /PBN/.

- Członek komitetu redakcyjnego *Słownika biograficznego polskich nauk medycznych XX w.* pod red. B. Urbanek, t.3, z.3, Warszawa 2011. ISBN 978-83-7545-295-2
- W 2015 r. byłam recenzentem dwóch artykułów w pracy zbiorowej: *Pielęgniarstwo wczoraj, dziś, jutro...*, cz. 3, pod red. M. Marcysiak, B. Ostrowskiej, M. Zagroby, E. Wiśniewskiej i G. Skotnickiej-Klonowicz 2015, ISBN 978-83-936260-5-2

C/ Współpraca z instytucjami i towarzystwami naukowymi

- Członek Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji- Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Nauk Medycznych
- Członek Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Lekarskiego

D/ Osiągnięcia dydaktyczne i opieka naukowa nad studentami

- W 2010 r. prowadziłam w semestrze zimowym i wiosennym wykłady z przedmiotu: *Badania naukowe w pielęgniarstwie* na Wydz. Pielęgniarstwa Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (filia w Warszawie) ul. Jagiellońska 71. Obecnie na UKSW w Warszawie. Liczba studentów w semestrze zimowym ok. 30, w letnim - 140.(studia zaoczne)
- Byłam recenzentem 20 prac licencjackich na Wydz. Pielęgniarstwa w Akademii Humanistyczno- Ekonomicznej w Łodzi (filia w Warszawie).
- Od początku tj. od 2004 r. współuczestniczę a od 2007 r. także współorganizuję comiesięczne seminaria doktoranckie poświęcone: *Polskiej prasie medycznej i archiwaliom jako źródłom historycznym w badaniach nad problematyką zdrowia i choroby w XIX i XX wieku* – prowadzone przez prof. Bożenę Urbanek
- W latach 2013-2015 pełniłam funkcję promotora pomocniczego rozprawy doktorskiej mgr Marii Lipińskiej pt. *Średnie szkolnictwo medyczne w Polsce w opinii prasy zawodowej latach 1948-1961 na przykładzie szkolnictwa pielęgniarstwa, położniczego i farmaceutycznego*- praca obroniona 5. marca 2015 r. w IHN PAN - promotor główny- prof. dr hab. Bożena Urbanek

E/ Działalność popularyzatorska

- M. Paciorek, *Wygląd polskich aptek na przestrzeni dziejów*, „Aptekarski Magazyn Torfarmu” 2004, z.1, s. 49.

- M. Paciorek, *O historii zawodu słów kilka... czy warto ją poznawać*, „Igiełki” 2013, nr 1, s. 39-40.
- M. Paciorek, *Kursy psychiatryczne w okresie międzywojennym*, „Igiełki” 2013, nr 4, s. 38-40.

M. Paciorek